

DAMLA DAMLA GÜNLER II (1977-1983) (2004) **ADALET AĞAOĞLU (1929 – 2020)**

Hakkında

“Yazarın “*Damla Damla Günler*” isimli günlük serisi 2004 yılında Everest Yay. ve Alkım Yay. tarafından yayınlanmış ve yazarın edebi kişiliğinin çok yönlülüğünü bir kez daha gözler önüne sermiştir” (Yolcu 2017, 18). “*Damla Damla Günler II (1977-1983)*, 1 Mayıs 1977’nin yarınında, “kötümserlik dizboyu, iyimserliğin nebzesi yok” sözleriyle başlar. Yazar günce boyunca 12 Eylül’ün Türkiye aydınlarının, sanatçı ve yazarlarının üzerine karabasan gibi çöken atmosferini büyük bir ustalıkla anlatır. II. cildin son günleri Adalet Ağaoğlu’nun İstanbul yıllarına gebecektir. *Damla Damla Günler*, yazınsal duyarlılığı ile toplumsal duyarlılığı hep el ele gitmiş bir Türkiye aydınınının gözünden, içinden hep birlikte geçtiğimiz o hareketli ve harareti günlerin hem soluk soluğa hem de defalarca okunacak izleri...” (Ağaoğlu 2012, 331). *Damla Damla Günler*’i okurken yalnızca Adalet Ağaoğlu’nun kişisel tarihine tanık olmuyorsunuz. O kişisel tarih, ülkenin tarihiyle paralel ilerliyor. Hayatını toplumsal meselelerle özdeşleştirmesi, kimi zaman bu meseleleri bireysel mutlulukların önüne geçecek kadar birincil kılması, günlüklerin ruhunu oluşturuyor. Eşiyle ilişkisinden söz ederken, iki satır sonra ülkenin bir sorununun kafasını nasıl da kurcaladığını anlatan satırlarla karşılaşıyorsunuz. Adalet Ağaoğlu’nun kendi içine dönerek yazan romancılardan değil de, daha çok dışa dönük yazar sınıfından olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz o yüzden. Hatta ilk romanı *Ölmeye Yatmak* için kurduğu şu cümledeki gibi ifade etmeli: “İçten dışa, dıştan içe; dünden şimdiye, şimdiden yarına paslaşmaların yankısı bir ses alışımı” onun yazarlığı..” (Zileli 2020, 6-8).

Konu

Damla Damla Günler II adlı güncede yazar; 1977-1983 yılları arasında neler yaşadığını, yaşadığı olaylar karşısında neler düşünüp neler hissetmiş olduğunu, bu dönemler arasında ülkede siyasi, iktisadi, toplumsal ve sanatsal alanlarda neler yaşandığını ve yaşanan olaylar karşısında neler düşünmüş ve neler yapmış olduğunu kendi cümleleriyle mümkün olduğunca gerçeğe bağlı kalarak kaleme almıştır. Yazarın kaleme almış olduğu bu günce sayesinde Türk ve dünya edebiyatına katmış olduğu yazınsal ürünlerin ortaya çıkış süreçleri ve nedenleri hakkında daha sağlıklı, tutarlı ve bütüncül bilgiler edinmekteyiz. Kendi şahsi hayatında yaşadığı olayları merkeze alan yazar aynı zamanda siyasi, ekonomik, toplumsal ve sanatsal alanlarda da neler yaşanmış olduğuna kendi öznel düşünceleriyle değinir. Aydın bilinci ve sorumluluğuyla hareket etmeye gayret göstermiş olan yazar bu günce aracılığıyla hem kendisiyle hem de toplumla hesaplaşır. Askeri ve sivil darbeler, 68 kuşağı, sağ-sol çatışması, evliliği, aile yaşantısı, ölüm, sanat çevreleri ve sanat hayatı, Arap-İsrail Savaşı, 12 Mart Darbesi’nin etkileri, Güner ve annesinin ölümünün ardından yaşadığı bunalım, gezmiş olduğu ülkeler ve izlenimleri, sokak çatışmaları, suikastlar, kumpaslar, devlet terörü, sınıf çatışması ve 12 Eylül Askeri Darbesi gibi konular eserde uzunca işlenmektedir.

Kişiler

<i>Yazar</i>	Benöyküsel ve elöyküsel anlatıcı Adalet Ağaoğlu’dur.
<i>Güner Sümer</i>	Adalet Ağaoğlu’nun küçük kardeşidir. Oyuncu ve yazardır.
<i>Baba</i>	Hafız Mustafa Sümer’dir. Yazarın babasıdır.
<i>Anne</i>	Yazarın annesi İsmet Sümer’dir. Boşnak asıllı varlıklı bir ailedendir.
<i>Halim Ağaoğlu</i>	Yazarın özel bir firmada mühendis olan eşidir.
<i>Sermet Çağan</i>	Tiyatro yönetmeni, oyun yazarı, gazeteci ve oyuncudur.
<i>Ayhan Sümer</i>	Yazarın ağabeyidir. Ankara’nın önemli iş insanlarından biridir.
<i>Sevgi Soysal</i>	Yazardır. Yazarın en yakın dostlarından biridir.
<i>Hubert Dumas</i>	Yazarın radyoculuk yapan Fransız arkadaşıdır.
<i>Maddy Dumas</i>	Hubert’in eşi. Eşi intihar ettikten sonra akli dengesini yitirir.
<i>Emil Galip Sandalcı</i>	Gazeteci, yazar ve insan hakları eylemcisidir.
<i>Asaf Çiğiltepe</i>	Ankara Sanat Tiyatrosu’nun kurucusudur. Tiyatro sanatçısı ve şairdir.

Oğuz Atay	Roman ve hikaye yazarıdır.
Françoise	Hubert'in ORTF'den meslektaşdır.
Micheline	Hubert'in ORTF'den meslektaşdır.
Memet Baydur	Oyun yazarıdır. Londra'da sosyoloji eğitimi almıştır.
Sina Baydur	Memet Baydur'un eşidir. Diplomattır.
Salah Birsal	Şair ve deneme yazarıdır.
Ferit Edgü	Şair, romancı, öykücü ve deneme yazarıdır.
Fethi Naci	Yazar ve eleştirmendir.
Suna Selen	Güner Sümer'in eşidir. Tiyatro oyuncusudur.
Sinan Güner	Güner Sümer'in oğludur. Yazarın yeğenidir.
Sultan Hanım	Yazarın ev işlerine yardım eden yardımcı kadındır.
Selim İleri	Yazar, eleştirmen ve senaristtir.
Erol Erduran	Yayıncı ve eğitimcidir.
Doğan Hızlan	Yazar.
Ahmet Doğan	Ararat Verlag'ın sahibidir. <i>Fikrimin İnce Gülü</i> 'nü Almancaya çevirtir.
Ahmet Cemal	Yazar ve mütercimdir.

Detaylı Olay Örgüsü

Kanlı Pazar ve Ölenlerin Ardından, 1977/Mayıs-Ocak: Eskişehir'deki bir otele kafasını toparlamak ve dinlenmek amacıyla gelmiş olan yazar bunalıcı düşüncelerden mümkün olduğunca uzaklaşmaya çalışır. Küçük erkek kardeşinin ölümünün ardından kendini toparlaması oldukça zor olmuştur. En sevdiği dostlarından birinin, küçük erkek kardeşinin, babasının ölümlerinin üzerinden çok geçmeden acı olaylar yeniden kendini göstermeye başlar. AST'ın oyuncularından biri olan Sarper Özsan 1 Mayıs İşçi Marşı'nı kaleme almıştır ve Taksim Meydanı'nda işçi bayramı coşkulu bir şekilde kutlanmaktadır. Fakat kısa bir süre sonra yoğun kalabalığa ateş açılmaya başlanır ve eylemciler herkesin gözü önünde avlanmaya başlar. Birçok insan hayatını kaybeder ya da yaralanır. Ülkedeki sol hareketlerin böylesine vahşi bir şekilde bastırılması karşısında yazar şaşkınlığa uğrar. Güner'in ve Sevgi Soysal'ın ölümlerinin acısı henüz yüreğinde çok tazeyken Kanlı Pazar olayının yaşanması yazarı neredeyse tamamen karamsarlaştırır. 12 Mart Darbesi'nin en önemli hedeflerinden biri meclise girmeyi başarmış olan TİP olmuştur. Sivil hükümetin yönetime gelmesiyle partiyi yeniden kurmaya çalışılır. Fakat hiçbir şey istenildiği gibi gitmez. DİSK'in ve TİP'in İşçi Bayramı'ndaki yürüyüşü ülkeye büyük bir umut olmuştur. Fakat derin devletin silahlı tetikçileri umuda kurşun sıkmışlardır. Yazar bütün olumsuz düşüncelerden ve olaylardan kendini sıyrıp *Bir Düşün Gecesi* adlı eseri üzerinde çalışmak ister. Yeni eseri üzerinde planlar yapmaya çalışan ve onun taslağı üzerinde uğraşan yazar, *Fikrimin İnce Gülü* adlı eserinin ilk baskısının bir kopyasını küçük kardeşinin kanser ameliyatı için bulunduğu Londra'da almıştır. Hisar semti ve Gebze arasındaki mesire yerlerinde vakit geçiren yazar kendini yeni çalışmalarına vermek ister. Onu ziyaret eden Emil'le ölenler üzerine sohbet ederler ve onları anarlar.

Orhan Kemal Roman Armağanı ve Yeni Edebi Çalışmalar, 4 Haziran: Ankara'ya dönen yazar, bu yılki Orhan Kemal Roman Armağanı'nın Hasan İzzettin Dinamo'nun *Kutsal Barış* adlı eserine verildiğini öğrenir. Finalde yarışan iki eser; Ağaoğlu'nun *Fikrimin İnce Gülü*yle *Kutsal Barış* olmuştur. 2 Ağustos günü Ersin'den 28 Temmuz 1977 tarihli bir mektup alır. Yazar onun Kanlı Pazar'da öldürülmemiş olmasına şaşırılmış ve sevinmiştir. Yürüyüş'e yazı yazmaya devam eder. Bazı sanatçılar edebi eserlere uygulanan sansüre karşı meclise yürümeye karar vermişlerdir. Felsefe Dergisi'ne hikayeler gönderir ve *Sessizliğin İlk Sesi* adlı ikinci hikaye kitabının provaları burada başlar. Zor zamanlar geçiren ve içten içe bunalan yazar Kuş Adası'na gider ve *Bir Düşün Gecesi* adlı romanı üzerinde çalışmak ister. Daha sonra Konuşa Konuşa adlı televizyon programına konuk olur ve edebiyat üzerine birkaç yazar dostuyla birlikte sohbet ederler. Yürüyüş'te "*Sanatın Özgür Dil*" adlı yazısı yayınlanır. Yazıda, oto sansürlü bir yaratı dilinden dem vurur.

Sanat Çevresindeki Gelişmeler ve Toplumsal Olaylar, 1978/Ocak-Aralık: Yeni yıla sivil Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün getirdiği rahatlıkla girilir. *Bir Düşün Gecesi*'nin taslağı tamamlanır ve hikaye kitabı üzerinde çalışmaya devam eder. İstanbul'dan gelen yazarların katıldığı Ankara'da düzenlenen kitap fuarına katılır ve okurlarıyla yüz yüze gelir. Okurla yüz yüze gelmenin büyük bir sorumluluk olduğunu ve kaleme aldığı her eserini onlara hesap verebilecek şekilde tasarladığını ifade eder. John Berger'in *G., A Painter of Four Time, Sanat ve Devrim* adlı eserlerinden etkilendiğini söyler ve bazı düşüncelerini açıklar. 9 Şubat'ta kendisine Cumhurbaşkanlığı tarafından bir davetiye gelir. Davetiyede yer alan bilgilere göre basın-yayın ve sanat çevreleri için kabul resmi düzenlenecektir. Onu arayan Selim İleri İstanbul'dan birçok sanatçının davete katılacağını söyler. 14 Şubat günü davete

gidilir. O gece yazarın evinde konaklayan Selim İleri ertesi sabah erkenden evden ayrılmıştır. Yazar, Selim İleri'nin evin dağınıklığından ve etraftaki müsveddelerden rahatsız olduğunu düşünür. Aynı zamanda Selim İleri'nin gecenin konuklarını aşırı vatansızca bulduğunu düşünür. 16 Mart'ta İstanbul Üniversitesi'nden çıkan öğrencilerin bombalı saldırıya uğradıkları öğrenilir. Katliamda kullanılan bomba ve silahların Çatlı'nın çetesine askeri birliklerden sağlandığı tespit edilmiştir. Böylece Kanlı Pazar olayının arkasında derin devletin olduğu anlaşılır. 1 Nisan'da Felsefe Dergisi'ne göndermiş olduğu "Kulak Tıkaçları" adlı hikayesi yayınlanır. Stuttgart'ta yaşayan Ahmet Doğan Ararat Verlag'ın sahibidir. Yayınevinin sahibi Türk edebiyatını yurt dışında tanıtmayı amaçlamaktadır. Bundan dolayı kendisi *Fikrimin İnce Gülü* adlı eseri Almancaya çevirtmek ister. 9 Nisan'da Milliyet Gazetesi'nde Remzi Kitabevi'nin *Sessizliğin İlk Sesi* adlı öykü kitabını yayımladığı haber yapılır. 12 Mayıs'ta Cumhuriyet gazetesi *Fikrimin İnce Gülü'nün Die Zerte Miener Sehnsucht* adıyla Wolfgang Scherlipp tarafından Almancaya çevrildiği duyurulur. TRT'nin yeni Genel Müdürü Cengiz Taşer *Fikrimin İnce Gülü'nü* sinemaya uyarlamak ister. Fakat uzun bir süre bu projeye ilgili herhangi bir gelişme olmaz. Ahmet Ada, Celal Özcan ve birçok genç şairle öykücü *Sessizliğin İlk Sesi* üzerine yazı yazmışlardır.

Yazarın Farklı Ülkeleri Keşfetme Arzusu, 20 Ağustos: Yazarın "Remzi baba" diye hitap edecek kadar yakın gördüğü Remzi Kitabevi'nin sahibi hayatını kaybeder. Kendisi MEB'in klasikler yayınlarını devam ettirmiş ve ülkenin en önemli yazarlarının eserlerini yayımlamıştır. Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Kemal Tahir bu yazarlardan yalnızca birkaçıdır. Doğan Hızlan kaleme almış olduğu "*Ayrıntının Hikayesi*" adlı yazısında yazarı hikaye ustalarının arasına koymuştur. Kısa ve uzun anlatılarında zamanla oynamaya özen gösteren ve Türk yazını tekdüzelikten kurtarmak isteyen yazarın oldukça başarılı olduğu ifade edilir. Son yıllarda büyük acılar yaşamış olan yazarda yabancı diyarları keşfetme isteği uyanır. Varoluşçu felsefenin babalarından biri olan ve *Sisifos Söyleni*'ni kaleme almış olan Albert Camus'nün memleketi Oran'ı görmek ister. Zaman zaman kendini Oran'ın antik bölgelerinde ve Oran Lisesi'nin önündeymiş gibi düşünür. Bir ay sürecek bir Avrupa gezisi yapmaya karar veren yazar; Lizbon, Madrid, Paris, Londra, Frankfurt, Prag veya Peşte'ye nasıl gideceğini planlar ve uçak biletlerini alır.

Lizbon Gezisi, 23 Eylül-23 Ekim, Lizbon: Lizbon'a varan yazar Albergoria Senhora De Monte adlı bir otele yerleşir. Arnavut kaldırımlı ve yokuşlu sokaklar ona fazlasıyla eski İstanbul'un ara sokaklarını hatırlatır. Calçada, Agustino sokağı, Carvelho, Figueira Meydanı, St. George Katedrali gibi Lizbon'un tarihi yerlerini gezer. Bu geziler sırasında en çok dikkatini çeken şey sokakların duvarlarında yazılı olan anti-faşizm içerikli sloganlardır. Salazar karşıtı sloganlar her yeredir. Gezi boyunca yazar karşısına çıkan bazı kafelere ve restoranlara da uğrar. Portekiz mutfağına pek alışmadığını belirtir. Cartolina-Cachilas otobüsünde yayına oturan bir kadın Soaresçidir. Oldukça pasaklı bir görünüme sahip olan kadın mevcut hükümeti kıyasıya eleştirir. Yazar kadını dinler. Kadın bilet parasını yazara ödetir. Gördüğü mimari, insanlar ve sokaklar ona oldukça tanıdık gelir. Oturduğu yerlerde insanlarla konuşur. Bir barda otururken aydın görünümlü bir adam ona yaklaşmaya çalışır. Adamın ne yapmayı amaçladığını düşünen yazar kısa bir süre sonra oradan ayrılır. Lizbon'u doyasıya gezmek isteyen yazar bir saray ziyareti sırasında Tokyo'da olduğu gibi orayı tamamen keşfetmek ve ara sokaklara da girmek ister. Lord Byron'un Lizbon'da kaldığı şatoyu ziyaret eden yazar o dönemin aristokrat sınıfının nasıl yaşadığını zihninde canlandırır. Onun yazdığı eserleri düşünür. Yeni ortamları ve kültürleri tanırken insanın bütün acılarını ve dertlerini geride bırakması gerektiği kanısındadır. Aslında bir macera arayışında olan yazar Lizbon'da aradığını pek bulamaz. Konakladığı otelin bulunduğu mahalle işçilerin yaşadığı bir gibidir.

Lizbon'u Keşfetmesi Gülbenkyan Müzesi'ni ziyaret eden yazar özellikle Manet'nin tablolarını görmeye can atar. Lizbon caddelerinde yürüdüğü bir sırada yerde can çekişmekte olan bir adamın yanında bir köpek ve küçük bir çocuk görür. Üçlünün etrafını sarmış olan kalabalık tepkisiz bir halde olup biteni izlemektedir. Kısa bir süre sonra ambulans gelir ve adamı alıp götürür. Akşam vakitlerinde bir lokantaya giren yazar içeride Fando albümü çaldığını duyar. Bir hayvanın pis yerinden yapılan bir yemeği yiyen yazar pis yemeklerin lezzetli olduklarını ifade eder. Ertesi gün Santorem'e giden yazar oradaki ilk Gotik başkenti ve antik yapıları keşfeder. Şehrin eski adı Virgilia-Correla'dır. Clara ve Medine adlı iki arkadaşıyla Portekiz Komünist Partisi'nin kuruluşunun 8. yıl dönümü kutlamalarına katılır.

Madrid Gezisi, 1 Ekim, Madrid: Madrid'e gelen yazar birçok aksilik yaşar. Taksici ve otel görevlileri tarafından maddi olarak dolandırıldığını düşünür. Otele geceliği için oldukça yüksek bir ücret ödemesine rağmen odası oldukça pis ve bakımsızdır. İnsanlar yazara karşı oldukça milliyetçi davranırlar ve İspanyolca konuşmakta ısrar ederler. Etraftaki insanların çoğu dini kıyafetler giyinmiştir.

Iberia Havayolları tarafından kandırıldığını anlayan yazar şirketin bürosuna gider. Elindeki karne biletini göstermesine rağmen kendilerinde biletle ilgili herhangi bir bilgi olmadığı söylenir. Aslında Paris'e gitmesi gereken yazar Madrid'e getirilmiştir. Fakat bilete gidilecek yerler yanlış sırayla yazılmıştır. Havayolu şirketi yanlışlığı düzeltmek için Lizbon'daki şubeye görüşeceklerini söyler. Yazar yapılacak olan işlemleri birkaç gün beklemek zorunda kalmıştır. Bu sırada yazar Madrid'in müzelerini ve meydanlarını gezer. Gördüğü tablolar, Cervantes Müzesi, Don Kişot heykeli ve El Greco'nun Toledo'suna hayran kalır. Şehirden ayrılmadan önce dini eşyalar satan bir dükkandan orta çağ dönemine ait bir dünya haritası satın alır.

Paris Gezisi, 5 Ekim, Paris: Montparnasse'daki Rue Delambre'da bulunan Hotel des Ecoles'e yerleşir. Hubert'in ORTF'deki iş arkadaşları olan Françoise ve Micheline'le buluşur. Onlara Maddy'nin durumunu sorar. Küçük erkek kardeşiyle Paris'te geçirdiği günleri düşünen yazar bateaux mouche'a biner ve Coupole'daki anılarını hatırlar. 1960'lı yıllarda bir film için kendilerinden birkaç cümle Türkçe ve Rumca konuşulması istenmiştir. Eluard'ın imzalı bir kitabını bulan yazar onu bir dostuna götürür. 9 Ekim gecesi Bahçelievler Katliamı'nın haberini alır. TİP üyesi olan yedi genç, kalmış oldukları evde silahlı kişilerin saldırısına uğrayarak öldürülmüşlerdir. Daha sonra Françoise ve Micheline'le buluşur. Onlarla İncekum'da geçirdikleri on günlük tatil üzerine konuşur. Daha sonra yazar bazı dostlarıyla televizyonda gördüğü haber üzerine sohbet eder ve onlardan durumla ilgili yeni bilgiler almaya çalışır. Françoise ile Micheline televizyonda verilen haberlerden Bahçelievler Katliamı'nı öğrenirler. Yazar onlara yaşanan olayla ilgili bilgi verir. Onların vermiş oldukları tepkiler ve korkuları üzerine doğduğu ülkeden utanır. Yılmaz'ın bürosuna giden yazar daha sonra Bertolucci'nin 1900'ünü izlemeye gider.

Londra Gezisi 10 Ekim günü Londra'ya varmış olan yazar FNAC'tan kitap, plak ve Halim için tıraş makinesi satın alır. Londra'da bulunduğu süre içerisinde yazar Memet Baydur'a misafir olur. Küçük erkek kardeşiyle gitmiş olduğu yerleri yeniden görmek ister. Yaptığı şey onun acısını tazelemeye sebep olur. Daha sonra yazar Londra'da bulunduğu süre içerisinde *That Obscure Object of Desire*'i, Agnes Verda'nın *One Sings, The Other Doesn't* izler. Ertesi gün dünyanın en büyük bit pazarı olan Portobello'ya gidilir. Londra'daki dostlarıyla mümkün olduğunca çok vakit geçirir.

Frankfurt Gezisi, 19-20 Ekim, Frankfurt: International Kitap Fuarı'na katılan yazar Ararat Verlag'ın standında çalışmaya başlar. Stantları gezen yazar bazı Türk yazarların Almancaya çevrilmiş eserleriyle karşılaşır. *La Rose de Büyükada* ve *Petit Roberts* sözlüğü almak ister. Fakat fuarda toptan satış yapıldığı için istediği eserleri tek başına alamaz. Yayınevinin sahibi istediği eserleri kendisine tedarik edeceğini söyler. Fuarda çok fazla çalışmış ve yorulmuş olan yazar Peşte gezisini iptal edip Ankara'ya döner. 21 Kasım günü Kadın Dayanışması adlı bir gazeteyle Sevgi Soysal'ın ölümünün 2. yıl dönümü münasebetiyle "*Tutuklu Perçem'den Bakmak*" adlı yazısını göndermiştir. En sonunda *Bir Düşün Gecesi* adlı eserini tamamlamış ve onu yayınevine göndermeye karar vermiştir. *Sessizliğin İlk Sesi* adlı hikaye kitabı yayımlanmış ve okur tarafından oldukça iyi karşılanmıştır.

Kazanılan Ödüller, 1979: Bir gazetede "*1978'de Sanat Edebiyatı*" adıyla yayınlanan soruşturmada Behçet Necatigil yazarın eserlerine tam puan verdiğini belirtmiş ve ondan övgü dolu sözlerle bahsetmiştir. 2 Şubat günü Ayhan'ın doğum günü kutlandıktan sonra Abdi İpekçi'nin öldürüldüğü haberi alınır. Ünlü gazetecinin Mehmet Ali Ağca tarafından öldürüldüğü düşünülmektedir. 5 Şubat tarihinde Remzi Kitabevi tarafından *Bir Düşün Gecesi*'nin 5.000 baskıyla yayımlanacağı öğrenilir. Abdi İpekçi'nin katillerinin kim olduğuna yönelik haberler yapılmasına rağmen bahsi geçen kişiler hakkında hiçbir işlem yapılmaz. Toplumsal atmosfer oldukça gergindir. On beş yıl önce Devlet Tiyatrosu'ndan dönemin Kültür Müsteşarı Adnan Ötügen'in sansürü sonucunda sahneden kaldırılmış olan *Çatıdaki Çatlak* Küçük Tiyatro'da yeniden sergilenir. 29 Kasım günü bir mektup alan yazar, Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödül Jürisi tarafından ödüle layık görüldüğünü öğrenir. 9 Aralık tarihinde Hilton Otel'de düzenlenecek törene katılması rica edilmektedir. 13 Aralık'ta Behçet Necatigil yaşamını yitirir. Onun ölüm haberini alan yazar adeta yıkılır. Fethi Naci'nin ve Haldun Taner'in eserleriyle ilgili yazmış oldukları yazılara değinir. Yakın geçmişte Fethi Naci'nin ağır eleştirilerine maruz kalmış olan yazar sonunda onun tarafından anlaşılmasına başladığını düşünmektedir. Yazarın son çıkan romanını okumuş olan Cemil Meriç ona bazı eserlerini gönderir. Ardından da *Bir Düşün Gecesi*'yle ilgili övgü dolu bir yazı yazar. *Yazsonu* adlı yeni çalışması üzerinde çalışmaya devam eder. Bu çalışmasının son çıkan romanının gölgesinde kalmamasını umar. Daha sonra yazar; Orhan Kemal Roman Armağanı'na ve Madaralı Roman Ödülü'ne layık görülür.

Ödüllerin Alınması ve Yeni Bir Gezi Planı, 11 Nisan 1980: Ümit Kaftancıoğlu'nun ölüm haberi alınır. Yapılan katliamın ve işlenen cinayetlerin faillerinin isimleri bilinmesine rağmen suçlular bir türlü

yakalanmamaktadırlar. Sanki onları gizli bir el koruyor gibidir. Londra'dan Paris'e giden Memet Baydur yazarı da davet eder. Küçük kardeşiyle Paris'te geçirdiği günleri hatırlayıp acı çekeceğini bilen yazar daveti kabul etmekte tereddüt eder. Memet'in eşi olan Sina'nın babası ASALA tarafından öldürülmüştür. Aynı dönemde bazı terör örgütlerinin Türk bürokratları öldürdükleri görülür. İlerleyen günlerde aile içinde yapılan bir toplantı sonucunda yazarın yeniden tatile gitmesine karar verilir. Gezi planını hazırlayan yazar; Paris, Stuttgart, Atina, Pire, Aegina, Paros, İkeria, Samos ve Kuşadası'na gidecektir. 31 Mayıs'ta yazar Halim'le Maçka Otel'e yerleşir. Pazartesi günü *Bir Düşün Gecesi* için Orhan Kemal Roman Armağanı töreni düzenlenecektir. Yazara ödülü layık gören kurul, kararını değiştirmeye yönelik tehditler almıştır. Fakat yazar bu durumdan ödülü aldıktan sonra haberdar olur.

Paris Gezisi, 5 Haziran, Paris: Memet ile Sina'nın evinde misafir olan yazar onlarla kültür-sanat üzerine bolca sohbet eder. Yazar, Almancaya çevrilen *Fikrimin İnce Gülü* adlı eseri için ücret alacak ve Stuttgart'a gidecektir. Güner'le bazı anılarını paylaştığı sokaklardan geçen yazar Maddy'i ziyaret edip etmeme konusunda kararsız kalır. Paris'te bulunduğu süre içinde sinemalarda filmler izler, kafelerde oturur ve pazara gider. Michelle Piccoli ile Anouk Aimée'nin oynadığı *Le Saut Dans Le Vide* filmi izler. İzlediği filmle tasarımı halinde olan yeni romanı arasında bağlantılar kurar. Memet ile Sina'nın evde yerde yatmalarından rahatsız olan yazar, 11 Haziran'da Hotel Point du Jour'a yerleşir. 13 Haziran'da Emin Mahir ve Alageyik'le buluşur. Birlikte Taviavi'nin *Le Pré* adlı filmi izlerler. Daha sonra Yahya Kemal'in kafesi olarak bilinen Les Closeries des Lilas'a gider ve orayı mesken edinmiş Morias ve Eluard gibi büyük edebiyatçıları düşünür. Yeğeni Sinan'a hediye olarak bir oyuncak alır. Aris Fakinos'un *L'Homme Qui Donnait Aux Pigeons* adlı romanını okur ve 12 Mart'ta ülkeyi terk eden kaçaklarla başkarakterin hikayesi arasında derin bir benzerlik görür. Kitabı okudukça Nazım Hikmet'in ülkeyi terk etmiş olmasına içten içe sevinir. Aynı günlerde Amnesty International düşünce suçlularının serbest bırakılmasına yönelik kampanyalar yürütmektedir.

Yunan Adaları Gezisi Stuttgart'a giden yazar, kitabını yayımlayan yayınevinin sahibi Ahmet Doğan'ın evinde kalır. Yüksel yazarın yeni kitabıyla ilgili bir röportaj yapar. Daha sonra Atina'ya giden yazar Mustafa adlı bir arkadaşına konuk olur. Yazar, Kazancakis'in evini ziyaret eder. Yunan adalarını gezip görmek isteyen yazar Yunanlar hakkındaki düşüncelerini de okurla paylaşır. Çeşitli işletmelerde çalışan insanlar yabancılara karşı oldukça naziklerdir. Fakat sıradan vatandaş ve polisler yabancılara karşı düşmanca tavır almaktadırlar. Bundan dolayı yazar Türk olduğunu söylemekten çoğu zaman çekinir. Zira Türk olduğunun öğrenilmesi durumunda çok daha kötü durumlarla karşılaşabileceğini düşünür. Pire ve Agiena'ya giden vapura binen yazar adalar yolculuğuna başlar. Mykonos'tan sonra Paros adasına geçilecektir. 24 Haziran'da Paros'a varan yazar, iki Fransız kızının yardımlarıyla Argo Hotel'e yerleşir. Yolculuk sırasında *Yazsonu* adını verdiği yeni çalışması üzerine farklı düşüncelere dalmıştır. Tamamen mavi ve beyaz renklere bürünmüş olan adada gezen yazar aynı zamanda uzo içer. Naxos'a giden yazar orada *L'Homme Qui Donnait Aux Pigeons* romanının başkarakteri olan Myros'un izini sürer. Fakat yazar bölgede yaşayan insanlardan yazarla ilgili hiçbir bilgi alamaz. Zira bölge insanı yazarı tanımamaktadır. Türk köylerini de görmek isteyen yazar çoğu Yunanın oldukça milliyetçi olduğunu gözlemlemiştir. Bazı Yunan tanıdıkları ona Türklerle barış olup olmayacağını sorarlar. Fakat iki karşı yaka silahlarını birbirlerine doğrultmuşlardır. Yunanlar mevcut çatışmadan dolayı Türkleri suçlamaktadırlar. Yazar, Yunan yazarın eseriyle yeni çalışması arasında bir kıyaslama yapar. Yunan yazarın eserindeki anlatı oldukça tekdüzedir. Fakat yazar *Yazsonu* adlı romanda anlatıyı mümkün olduğunca derinleştireceğini ve zaman oyunları yapacağını söyler. Eserlerinin yabancı yayınevleri tarafından yayımlanmalarından dolayı Fakinos'un daha çok satan ve daha çok bilinen bir yazar olacağını ifade eder.

Myros'un İzinden Gitmesi ve Yurda Dönüş Samos'taki Kokeri, Aghia, Murtia, Markola ve Pithagorian köylerini gezer. Murtia ve Markola köyleri camileriyle ünlüdür. Dimitra Pansiyonu'na yerleşen yazar, Yannis ve eşinin misafirperverliğinden oldukça etkilenir. İşletme sahiplerinin ikramlarından dolayı akli epeyce karışır ve yanlış bir yere geldiğini düşünmeye başlar. Adada Myros'un izini sürer. Gittiği yerlerde romanda hikayelerini okuduğu karakterleri arar. Fakinos'un söz konusu edilen romanında Türklerin Yunanları katlettikleri iddia edilmektedir. Yazara göre Fakinos'un eseri Türk karşıtı söylemleri sayesinde Seuil ve Gallimard gibi yayınevleri tarafından yayımlanmıştır. Yunan adalarını gezen yazar oralarda yaşayan yerli halkı yakından gözlemlemeye çalışır. En sonunda Dimitra Pansiyonu'ndan ayrılarak yurda dönen gemiye biner. 29 Haziran'da yazar Kuşadası'na varır. Eşini arayıp onu durumundan haberdar eder. PTT'de çalışan genç çocuk yazarı tanır ve en son yayımlanan romanlarını okumuş olduğunu söyler. Yazar genç okurunun ilgisinden oldukça memnun olur. Kısmet Otel'de geceleyen yazar ülkesine dönmüş olmanın rahatlığıyla oldukça mutludur. Her şeye rağmen ülkesindeki huzur duygusunu başka hiçbir yerde duyamamaktadır.

80 Darbesi ve Yazsonu'nun Yayınlanması Ağustos 1980'de Yalova'daki tatil evine yerleşecek olan annesine yardım etmeye gider. Evdeki odasını gören yazar geçmiş yılları düşünür. *Yazsonu* adlı romanını tamamlamış ve Remzi Kitabevi'ne teslim etmiştir. 12 Eylül'de Kenan Evren'in bildiriyle askeri darbe gerçekleşir. Ecevit'le Demirel darbe hükümetine teslim olur. Yazdığı romanlardan dolayı yazar bazı gazeteler tarafından eleştirilir. Kasım ayında *Yazsonu* adlı romanı yayımlanır.

Yayımlanan Eserleriyle İlgili Yaşadığı Bazı Sorunlar, 1981/Ocak: *Bir Düşün Gecesi* adlı eseri *Fikrimin İnce Gülü* gibi yeni basımlar yapmaktadır. Nejat ve Erol Erduran estetik bir kitap kapağı yapımıyla ilgilenirler. Erol yazara, romanlarının ilk 20-30 sayfasının oldukça anlaşılmaz olduğunu ve her kitabı bitirişinde başa dönmek zorunda kaldığını söyler. Yazko adlı dergide yazarın *Bir Düşün Gecesi* adlı eserinin Huxley'in *Ses Sese Karşı* adlı kitabından çalıntı olduğu iddia edilir. Zira Huxley'in eserinde de bir toplantı ortamı vardır. Yazar Yazko adlı dergiyi mahkemeye verip vermemeyi düşünür. Nisan ayında dördüncü baskısı yapılan *Fikrimin İnce Gülü* darbe hükümeti tarafından toplatılır. Eserin TCK 159. maddeden yargılanmasına karar verilir. *Fikrimin İnce Gülü* adlı eserde Türk askeriyeye ilgili olumsuz ifadeler kullanılmış ve iddialarda bulunulmuştur. 3 Mayıs 1981'de II. Sulh Ceza Mahkemesine kitabın toplatılmasına yönelik itiraz dilekçesi gönderilir. Aralık ayında *Güner Sümer Toplu Eserler* adlı çalışmasını derleme ve onu iki cilde bölüştürme telaşındadır.

İsmet Sümer'in Ölümü ve Yazar Hakkındaki Suçlamaların Düşürülmesi, 1982: Yazar, yeni yıla sol bacağındaki ağrıların sağ bacağına geçmesiyle girer. Fakat yazar ailesinin, özellikle annesinin, endişelenmemesi için çalışır. Yayımlanmış olan *Yazsonu* adlı son romanını okuyan okurlardan olumlu tepkiler alır. Darbe nedeniyle karayollarındaki işini kaybetmiş olan Halim'in, yeniden bir darbe nedeniyle Adana'daki işi sallantıdadır. Şehir şehir gezmek zorunda olan Halim'e kalıcı olarak İstanbul'a yerleşmesi söylenmiştir. Bir süredir hasta olan yazarın annesi 15 Şubat'ta yaşamını yitirir. Ağrılarından dolayı yazar ameliyat olmaya karar verir. Mart ayında yayımlanan *Hadi Bakalım* adlı öykü kitabını annesine ithaf eder. Yazarın önerisi üzerine 29 Nisan'da AST'ta Güner Sümer'i anma töreni tertiplenir. Yazar küçük kardeşinin meslektaşları ve dostları tarafından unutulmuş olmasını yadırgar. Yazar, yayımlanmış olan eserleriyle ilgili birçok soruya maruz kalır. *Bir Düşün Gecesi* en çok satılan eserler arasına girmeyi başarır. Halim'in işinden dolayı İstanbul'daki Yeniköy'e taşınmaları gerekir. Evinden ayrılmak yazara oldukça zor gelir. Doğum gününe bir gün kala hediye olarak mahkeme kararı eline ulaşır. Mahkeme kararına göre yazara yöneltilen bütün suçlamalar düşürülmüştür. Eserde altı çizili olan paragraflarda herhangi bir suç unsuru tespit edilememiş ve *Fikrimin İnce Gülü*'nün dünya edebiyatında önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir. Zira Hemingway *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adlı eserinde İspanyol iç savaşını üç gün süren bir anlatı zamanıyla kaleme almıştır. Yazar ise Almanya'ya göç eden bir Türk işçisinin hayatını on iki saate sığdırmıştır. Türkçenin küresel bir dil olmamasından dolayı yazarın eseri hak ettiği ilgiyi görememiştir.

Yazar ve Eşinin İstanbul'a Taşınmaları, 1983: Kırk beş yıldır yaşadığı evini ve yirmi iki yıl çalıştığı odasını terk etmek zorunda kalan yazar dostlarıyla vedalaştıktan sonra eşiyile birlikte Yalova'ya doğru yola çıkar. Nakliyat aracının Yeniköy'e hareket edeceği güne kadar orada konaklarlar. Yalova'ya gelen yazar annesini düşünür ve zamanında onunla Boşnak köklerini keşfetmeye gitmediği için pişmanlık duyar.

İstanbul'a Taşınma Süreci Eşinin işi dolayısıyla İstanbul'a taşınan yazar, Yeniköy'deki Karadenizli Seher Hanım'ın evine yerleşir. Çift, eşyalar eve getirilene kadar ve evdeki tamirat bitene kadar otelde konaklar. Otelde konakladıkları süre içerisinde yazar en çok yazmakta olduğu *Üç Beş Kişi* adlı romanı üzerine düşüncelere dalar. Ferit Edgü Güner Sümer'in *Toplu Eserler* adlı derlemesinin ilk cildinin tamamlandığını yazara bildirir. Eşyaların eve getirildiğini ve tamiratın sona erdiğini haber alan çift eve yerleşmeye karar verir. Sultan Hanım çifte yardım etmeye gelir. Fakat yazar evdeki tuvalet kokusundan ve eskilikten rahatsız olur. Evdeki eşyalar yerleştirildikten ve her şey düzene koyulduktan sonra çift sanatsal faaliyetlere yönelir. François Truffaut'nun *Le Dernier Metro* adlı filmi izlerler. Eserde Siyonizmin nasıl işlendiğini düşünen yazar İsrail devletinin herkesin gözü önünde nasıl kurulduğuna hayret eder. *Danton*'u ve Fellini'nin *Prova d'Orchestra*'ni izlerler. Ardından Kent Sineması'nda izlemiş olduğu *Emmy Destin*'den bahseder. Boğaziçi Üniversitesi'nde müzik eğitimi almış olan Kudret'le tanışan yazar hayranlarından biriyle tanışmış olur. ABD'de müzik eğitimi almış olan Kudret *Ağrı Dağı Efsanesi*'ni bestelemiştir. Kudret, müzik ve sanat alanındaki yetenekleriyle yazarı etkilemeyi başarır. Kudret yazara *Bir Düşün Gecesi* adlı romanı imzalatır. Daha sonra yazar cezaevinde bulunan bir dostuna onun isteği üzerine Andre Malraux'nun *İnsanlık Durumu* adlı eserini gönderir. Daha sonra yeniden sanatsal faaliyetlere yönelen yazar Dostoyevski'nin *Hayatımda Birkaç Gün* adlı filmi izler. Saint Antoine Kilisesi'nde düzenlenen org konserini dinler.

Sanatsal Faaliyetler Aachen'dan gelen Nurhan Karacak, *Sen Ey Kutsal Işık* adlı öykünün resimli bir şekilde Almancaya çevrileceğini haber verir. Sanat üzerine konuşmaya başlayan ikiliden Nurhan, D. Almanya'da yaşayan Heiner Müller'in çalışmalarını takip ettiğini ve onun Brecht tarzını geliştirmeye çalıştığını söyler. *Üç Beş Kişi* adlı eseri üzerine çalışmaya devam eden yazar Thomas Mann'ın *Tonio Kröger* adlı eseriyle kendi eseri arasında bazı düşünsel bağlantılar kurar. Ferit Edgü'yle *Güner Sümer Toplu Eserler* adlı derlemenin telif hakları üzerine görüşürler. Güner Sümer'in mirasçılarında olan eşi Suna Selen'le bazı sorunlar yaşanır. Bundan dolayı yazarla Suna'nın arası bozulur. Yeniköy'deki evin sahibi tarafından kandırıldıklarını düşünen çift yeni bir ev arayışı içine girer. Zira uzun süredir evin tapusunu alamamışlardır. Yeni roman çalışmasına devam ederken Dostoyevski'nin *Ezilenler* adlı eserini yeniden okumaya başlar. Edebiyatta kaos ve karnaval konuları üzerine düşünmeye başlar. Güner'in oğlu olan Sinan'ı görmek isteyen yazar, Suna'ya karşı beslediği olumsuz düşünceler nedeniyle bu isteğini ertelemek zorunda kalır. Günler boyunca *Üç Beş Kişi* ve roman sanatı üzerine derin düşüncelere dalar. Çağdaş Eleştirisi'nin Ağustos 83 sayısında yayınlanan Tarık Dursun K.'nin "*Senin İçin Ey Demokras*" başlıklı yazısını değerlendirir. Bireyi oluşturan toplumsal koşullara ve bu koşulların eleştirilmesine eğilir. 31 Ağustos'ta Halim *Üç Beş Kişi*'nin birinci bölümünü yüksek sesle yazara okur. Fakat yazar kaleme almış olduğu bölümden memnun değildir. 5 Eylül'de Sinan sünnet olur. Fakat yazar Güner'in eserlerinin derlemesiyle ilgilendiği için törene katılamaz. Selim İleri ve Ahmet Cemal'le eserin adı üzerine tartışır. Selim İleri eser için "Akşam Yasağı" adını önerir. Yazar, Ahmet Cemal'in Elias Canetti'den çevirdiği *Körleşme* adlı eseri okumuş ve onun sayesinde yeni bir yazar tanımıştır.

Üç Beş Kişi'nin Yayımlanması ve ANAP'ın İktidara Gelmesi 10 Eylül günü *Üç Beş Kişi* adlı yeni roman çalışmasının dördüncü bölümünü bitirir ve eserdeki Neval Hanım, Selmin, Belgin gibi karakterlerin önemlerinden ve taşıdıkları derin anlamlardan bahseder. Salah Birselin *Hacivat'ın Karısı*, *Kahveler Kitabı*, *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu* ve *Boğaziçi Şingir Mingir* gibi eserlerini okuyarak İstanbul'u daha iyi tanımış olan yazar *Amerikalı Tolstoy* adlı eserini de okur. Yazar onun bilgi birikimine büyük saygı duyar. Yakın gelecekte Aziz Nesin'in öncülüğünde sansür ve oto sansüre karşı bir imza kampanyası başlatılacaktır. En sonunda yazar Erol Erduran'ın ısrarı üzerine tamamlamış olduğu son roman çalışmasının dosyasını Remzi Kitabevi'ne gönderir. Yazarın yeni eseriyle ilgili ciddi şüpheleri vardır. Fakat yayınevi tarafından incelenmiş olan eserin yılın ilk aylarında basılmasına karar verilir. 6 Kasım'da darbe anayasasının geçerli olduğu bir ortamda sivil hükümet seçimi gerçekleşir. TBMM yerine TSK'nın ülke yönetimini devralmış olmasını eleştirir. 8 Kasım'da genel seçimleri ANAP'ın kazanmış olduğu duyurulur. Fethi Naci yazarın Kültür ve Sanat Kurumu'nun başına geçmesini teklif eder. Selim İleri yazara *Güner Sümer Toplu Eserler*'in I. cildinin Ada Yayınları'ndan çıktığını haber verir. Böylece yazar az da olsa küçük erkek kardeşinin unutulmamış olacağına kendini inandırır.

Temalar

Izdırap Önceki yıllarda küçük erkek kardeşi Güner Sümer'i, babası Hafız Mustafa'yı ve en yakın arkadaşlarından biri olan Sevgi Soysal'ı kaybetmiş olan yazarın güncenin II. cildinde tinsel açıdan derin bir bunalım yaşadığı görülür. Kaybetmiş olduğu sevdiklerinin ve derin devletle bağlantılı olan bazı örgütler tarafından öldürülmüş olan devrimci gençlerin ve gazetecilerin ardından bir nevi inzivaya çekilir. Eserin ilk çeyreğinde yazarın sürekli olarak zihnini boşaltmaya çalıştığı ve bundan dolayı devamlı dışarıya çıkıp tek başına gezindiği görülür. Kendini yazmakta olduğu yeni eserlerine vermeye çalışsa da bunu başaramaz ve bundan dolayı bir ay kadar sürecek bir Avrupa seyahatine çıkar. Yurt dışı seyahati sırasında da bazı acı verici olaylar yaşanır. Gazeteci Abdi İpekçi öldürülür ve Bahçelievler Katliamı yaşanır. Yurda geri döndüğünde yazar sanat alanındaki faaliyetlerine devam eder. Fakat bir süre sonra yeniden yurt dışına çıkma ihtiyacı duyar ve özellikle Yunan adalarını gezer. Küçük erkek kardeşinin unutulmasını istemeyen ve nispeten de olsa onu ölümsüzleştirmek isteyen yazar, kardeşinin kaleme almış olduğu eserleri *Güner Sümer Toplu Eserler* başlığı altında bir derlemede bir araya getirir. Güncenin sonlarına doğru yazar annesi İsmet Sümer'i kaybeder. Yakınlarını kaybetmiş olmanın ve ülke genelinde yaşanan acı olayların etkisiyle yazar adeta izdırap çeker.

Kültür Yazınsal eserler üreten bir yazar olarak Adalet Ağaoğlu hem kendi ülkesinin hem de dünya kültürleriyle yakından ilgilidir. Onun kaleme almış olduğu günceler sayesinde dönemin sanat çevreleri, anlayışlarını ve eğilimlerini yakından tanımak mümkündür. Özellikle çağdaş Batı sanatıyla yakından ilgilenen yazar, sanatsal anlayışının ve eğilimlerinin kaynaklarını eser boyunca okurla paylaşır. Dönemin yazınsal ürünleri, sineması, tiyatrosu ve resim sanatlarıyla yakından ilgilidir. Gittiği her ülkede müzeleri, antik kentleri, tarihi mekanları ve çeşitli sanatların icra edildiği yerleri mutlaka

ziyaret eder. Lizbon, Madrid, Paris, Londra, Yunanistan gibi ülkeleri gezen yazar gitmiş olduğu bölgelerde yaşayan milletlerin kültürel birikimleriyle ilgili önemli bilgiler verir. Zaman zaman kendi ülkesinin kültürüyle diğerleri arasında kıyaslamalar yapar. Kendi ülkesindeki yazarlar, şairler, oyuncular ve eleştirmenlerle yakın ilişkiler kurduğu gibi bazı Batılı edebiyatçılarla da samimidir. Başlangıçta tiyatro piyesleri yazan yazarın tiyatro camiasının içinde etkin bir rol oynadığı görülür. Eser boyunca Ağaoğlu, hangi yazarlardan ve eserlerden etkilendiğine değinir. Dönemin sanat anlayışları, eserleri, sanat olayları, yazarları ve şairleriyle ilgili önemli bilgiler verir. Kısacası bir yazar olarak Ağaoğlu'nun bütün yaşamı kültürel faaliyetlerle çevrelenmiş ve kaleme almış olduğu güncesinde yaşadığı dönemdeki sanatsal olaylara ve anlayışlara uzunca değinmiştir.

Şiddet 70'li ve 80'li yıllar Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve toplumsal olarak oldukça gergin olduğu dönemlerdir. İnsanlığın ideolojik olarak iki kutba ayrıldığı bir ortamda bu durumdan en çok etkilenmiş olan yerlerden biri hiç şüphesiz Türkiye'dir. Anamalcı dizgeye ve ideolojiye karşı bir antitez olarak ortaya çıkmış olan sol dünya görüşleri her geçen gün Türkiye'de güç kazanmaya başlamıştır. Ancak dönemin siyasi ve iktisadi alandaki baskın güçleri halkın ilerici taleplerini, özlemlerini ve beklentilerini şiddetle bastırmıştır. Türkiye'deki solcu ve devrimci görüşlere yapılan en büyük darbelerden biri Kanlı Pazar olarak bilinen katliamdır. 1 Mayıs 1977 tarihinde Taksim'de İşçi Bayramı'nı kutlamak için bir araya gelmiş olan emekçilere derin devletle bağlantıları olan tetikçiler tarafından ateş açılmıştır. Devletle ve sermayedarlarla işbirliği halinde olan Milliyetçi ve Faşist örgütler ülkede yükselmekte olan solcu grupları ölüm ve işkenceyle sindirmeye çalışmıştır. Gazeteci Abdi İpekçi öldürülür. Failerin isimleri tespit edilse de suçlular hüküm giymekten kurtulurlar. Gizli bir el onları koruyor gibidir. Bahçelievler'de TİP üyesi olan yedi kişi öldürülür. Bu olay tarihe Bahçelievler Katliamı olarak geçer. Yazar söz konusu edilen bu olaylara değinir, düşüncelerini ve hislerini okurla paylaşır.

Güç 12 Mart 1971'de yaşanan askeri darbeden yaklaşık on yıl sonra, 12 Eylül 1980'de, Kenan Evren tarafından yeniden mevcut sivil hükümete askeri darbe yapılır. TBMM'deki temsilcilerin yerini TSK'nın komutanları alır. Özellikle ülkenin siyasi alanında mevcut olan birçok güç dengesi çatışma halindedir. Yazar bu konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade eder: "En kötü sivil idarenin dahi bundan çok daha iyi olduğunu düşünüyorum. Bir toplum için vesayet altında olmak, güdülmek ne kadar onur kırıcı bir şey. TBMM'den değil, TSK'dan Cumhurbaşkanı. Halkın seçme hakkı başka nasıl alınır elinden? Evet, yurtiçi bir terör, sürekli bir vur-kır var: Bunun nedeninin de 'dış tehlike' olduğu 12 Eylül öncesinden beri sürekli yinelenmekte... Dış tehlike: Vatanı milleti koruma; milli savunu: O halde bütçeden askeri giderlere en büyük katkı şart. İyi ama TC Devletinin bütün sivil kurumları TBMM'de bütçe durumlarının hesabını veriyor; açıklıyorlar da neden bürokrasinin öteki yanı, apoletli tarafı bundan 'muaf'? Siyasetten beklediğim, sanırım ölmeden önce bir kerecik bu hesabın millete verildiğini görmek" (Ağaoğlu 2012, 311). Mesnetsiz mazeretlerle ülkede mevcut bulunan ilerici bütün hareketler şiddetle bastırılır. Daha sonra darbecilerin ve sermayenin desteklediği ANAP seçimle iktidara gelir.

Çatışma 70'li ve 80'li yıllar Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikle siyasi alanda derin ve şiddetli çatışmalar yaşadığı bir dönemdir. TBMM'ye ilk kez seçimle, Sosyalist dünya görüşünü savunan bir siyasi parti olan, TİP girmeyi başarır. Fakat Türkiye İşçi Partisi'nin TBMM'ye girmesi ve ülkedeki sendikal yapıların güçlenmesiyle birlikte anamalcı iktisadi dizgeden ve gelenekçilikten yana olan bütün yapılar yükselmekte olan sol yapılara karşı bir araya gelirler. Böylece ülke genelinde sıcak ve şiddetli bir sağ-sol çatışması patlak verir. Uzun yıllar sürecek olan siyasi ve ideolojik çatışmaya yazar güncelerinde uzunca yer verir. Zira kendisi de bir TİP üyesidir ve ilerici görüşlerin savunuculuğunu yapmaktadır.

Aile Güncenin önemli bir bölümünde yazar ailesiyle olan ilişkilerinden ve onların durumundan bahseder. Kaybetmiş olduğu küçük erkek kardeşi ve babası onu derinden yaralamıştır. Yazar ailesiyle genellikle tatil için gittiği Yeşilköy'deki evde buluşur ve onlarla orada vakit geçirir. Dostları ve sevdikleriyle birlikte özel günlerde orada bir araya gelir. Özellikle yazarın annesi kızının oyunlarını ve yayımlattığı eserleri yakından takip eder. Yazar onların yanındayken oldukça huzurlu ve mutludur. 1970'li yıllarda yazar ilk önce babasını daha sonra da küçük erkek kardeşi Güner'i kaybeder. Onların ölümüyle hayatı başına yıkılır. Kardeşinin unutulmasından korkan yazar onun yayımlanmamış olan eserlerini *Güner Sümer Toplu Eserler* adlı bir derlemede bir araya getirir ve eseri iki cilt halinde yayımlatır. II. güncenin sonunda yazar annesini de kaybeder. Artık yazar için bayram günleri büyüklerin elini öpmeye gitmekten ziyade mezarlık ziyaretlerinin yapıldığı bir ritüel haline gelmiştir. Bu eserinde eşyle olan ilişkisiyle ilgili oldukça az bilgi verir.

Arayış “Roman bir arayıştır. Kendi kendime hep bunu söylerim. Sevmediğimiz dünya, benimseyemediğimiz insan yerine yeni bir dünya, yeni bir insanlık arayışı. Masal, destan, şiir, müzik, heykel efsaneleri insan aklının bilimsel arayışlarından önce de vardı. Roman, içerdığı anlamla ortaya bilimsel arayışla birlikte çıktı, onunla evrile evrile değişti, gelişti. Onun için roman tek kurallı değil, çok kurallı; yani enine boyuna derinliğine çok boyutlu. Roman bu boyutları arayış, bunları bütünleyiş sanatı. Özneler fiilin iki çekimiyle, dün ve şimdisiyle yazılamaz; fiilin bütün çekimleriyle yazılmalı. Olmamış olmuştur, olmuş olmamış gibi... Rüyalar, kabuslar, hayaller; özleyiş ve kaçışlar: Bir kilim dokur gibi... Roman bir arayıştır: Yeni insanı arayış. Floransalı Dante'nin XIII. yüzyıla doğru çalıp söylediği sonelerindeki Yeni Hayat'a bağlı hayallerine, düşlerine şimdinin merceğinden bakışla gepgeniş ufuklar açacak arayışlar... Wilde'ın deyişiyle: “Çamurlara düş, ama yıldızlara bak.” Anlatının bütün yolları, olmuş ve olabilecek bütün imkanlar roman için. İmkanları bul ve hayatın bütünlüğü için kullan” (Ağaoğlu 2012, 276-277).

İtibar Toplum tarafından büyük ilgi gören romanı *Bir Düşün Gecesi* sayesinde yazar; Orhan Kemal Roman Armağanı'na ve Madaralı Roman Ödülü'ne layık görülür. Yazmış olduğu romanlar ve öyküler sayesinde hem kendi ülkesinde hem de dünya genelindeki tanınırlığı artar. *Fikrimin İnce Gülü* adlı romanı ve *Sen Ey Kutsal Işık* adlı öyküsü Almancaya çevrilip yayımlanır. Yazmış olduğu tiyatro oyunları sayesinde *The Reader's Encyclopedia of World Drama*'ya girmeyi başarmıştır. Edebiyat alanında birbirinden farklı türlerde eserler kaleme almış ve başarılı olmuş olan yazar, birçok dost edindiği gibi bazı düşmanlar da edinir. Bazı yazarlar ve eleştirmenler gazete ve dergilere yazdıkları yazılarla onun itibarını sarsmaya çalışırlar. Haksız ithamlara maruz kalan yazar Milliyet Sanat ve Yürüyüş gibi yayınlara yazılar göndererek kendisine saldıranlara cevap verir. Sanat çevresinde itibar edinmenin ve edindikten sonra onu korumanın oldukça önemli olduğu görülür. Kimi zaman ideolojik tercihleri, cesur ve yenilikçi denemeleri nedeniyle yazar saldırıya uğrar. Kaleme almış olduğu günceler aracılığıyla yazar kendini savunur ve okuruna hesap verir.

Kişi İncelemesi

Yazar (Açık/Sosyal/Duygusal) Adalet Ağaoğlu 1977-1983 yılları arasında yaşamış olduğu önemli olayları, izlenimlerini, duygularını, düşüncelerini, esin kaynaklarını, ailesini, eşini, şahsi ve profesyonel hayatını açık bir üslupla kaleme almıştır. Kendi bireysel hayatıyla ilgili bazı eleştiriler getiren ve mümkün mertebede kendisiyle hesaplaşmaya çalışan yazar aynı zamanda topluma da ayna tutmaya çalışır. Eserde üzerinde durmuş olduğu dönem oldukça çalkantılı geçmiştir. Yazar eleştirilerini kendi dünya görüşünün çerçevesinden okura yansıtır. Cumhuriyetin ülkülerini ve Atatürk'ün ilkelerini özümsemiş olan karakter yaş aldıkça dünyayı tanımış ve dünya görüşünde de önemli değişiklikler olmuştur. Dönemin sol anlayışlarından oldukça etkilenmiştir. Özgürlük, eşitlik ve dayanışmadan yana olan yazar Sosyalist dünya görüşünü insanlığın ilerlemesindeki önemli bir adım olarak görür. Bunun haricinde Feminizmden ziyadesiyle etkilenmiştir. Fakat yazarın Feminist dünya görüşü Marksizm kaynaklıdır. Güncede yer alan anlatılarda yazarın çoğu zaman sitemkar, eleştirel, karamsar ve isyankar bir ruh halinde olduğu görülür. Toplumsal, siyasal ve sanatsal olaylara karşı oldukça duyarlı bir bilinç geliştirmiş olan yazar her türlü haksızlığa ve adaletsizliğe karşıdır. Günce boyunca aydın bilinci ve sorumluluğuyla olayları ve olguları kaleme almaya çalışmış olan yazar yaşamış olduğu dönemi kendi merceğiyle aydınlatmaya çalışır. Yaşadığı bireysel ve toplumsal olayları kendine has üslubuyla okura aktarır hatta onunla dertleşir.

Şaşkın Kanlı Pazar'ın yaşadığı anlarda yazar şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez: “Dün meydanda, sokak aralarında ve gözler önünde katledilenler kaç kişiydi? Kaç kişiydi Halim? Biz buraya döner dönmez telefonla aradığımda Emil Galip söylemişti hani? “İyi ki erken gittiniz,” mi dedi? Öyle dedi, evet. “Taa Gebze'ye geri dönecektiniz... Erken dağılanlara katılmanız... Nereden bilinir ki? Akıllara sığmaz! Zaten siz ayrılır ayrılmaz oldu...” İyi ki erken dönmüşüz, demek ki...” (Ağaoğlu 2012, 4).

Sorgulayan Darbelerle ve katliamlarla sindirilmeye çalışan ilerici hareketlerin ne yapması gerektiğini sorgular ve düşünür: “12 Mart'ın katlettiği TİP, iki yıl önce, dünkü gibi yine bir 1 Mayıs günü Behice Boran başkanlığında ikinci defa doğmamış, yeniden kurulmamış mıydı? 1971'den bu yana; sorguymuş, işkencelermiş, ceza ve cezaevleriymiş, hepsine karşı anlamlı bir aşkınlıkla dünkü bahar bayramına kadar gelinebilmiş değil miydi? İşçinin, emekçinin savunu kalesi DİSK, partisi TİP dışında hiçbir örgütün derinlerden gelme 'gizli emrine' tabi olmaksızın, sivilin sivil çicekli, şarkılı türkülü yürüyüş...” (Ağaoğlu 2012, 6-7).

Düşünceli Sevdiklerini mutlu etmek için onlara küçük sürprizler yapmayı düşünür: "Birbirinden farklı kır çiçekleri arasında: "Aa, şuna bak! Oo, sanki çayır orkidesi bunlar! Ne deniyor acaba? Halim'e götürmeli, kitabının arasına koysun, yaban çiçekleri koleksiyonuna asıl bunu eklesin!" lerimle mutluluk atılımları çerçevesinde; aynı anda ağır çekim filmlerin 'hayat güzel' dedirtmek üzere rol kesen kahramanlarını seyrederek yürüdüm, yürüdüm..." (Ağaoğlu 2012, 12).

Duyarlı Toplumdaki olumsuz gelişmelere karşı duyarlıdır. Adaletin yerini bulmasını ister: "Bir Düşün Gecesi'ni, başkentin isli paslı, kör karanlık sabahında kimin, nereden kime, nereye sıkıldığı belirsiz bir silah patlamasıyla bitirmiştim. Romanımdaki bu öngörü beni korkutuyor. Ordu ile çıkarma düşkün sivil el ele. Güç egemenliği. Yeraltı. Belirsizlik. Ensemden ter boşanmakta... (...) 1 Mayıs '77 katilleri neredeler? Şuradalar, buradalar... Her yerdeler..." (Ağaoğlu 2012, 36).

Meraklı Güncenin bu cildinde yazar başka ülkeleri ve diyarları keşfetmek ister: "Yurtiçi-yurtdışı gezilerim bahsinde, bildiğim yerlerden önce, hiç görüp bilmediğim bir coğrafyaya düşüvermek gibi güçlü bir isteğim var. Bu, çok ender gerçekleşir, bazen hiç: Giderim giderim yine: Bonjour Pariis. Comment ça va?" (Ağaoğlu 2012, 45).

Maceracı Gittiği yerlerde küçük de olsa macera peşindedir: "Ağır ol. Her şey hep birden yapılamaz. Yavaş yavaş. Dünkü otobüs turunun yorgunluğundan sonra bugünü ağırdan alayım, dedimse de, asıl gidilecek yeri de bugün gördüm. Hayır Evora'ya, Setübal'a falan değil. Şehrin gece gündüz günlük hayatının kalbinin attığı yere. İlk gün dar yan sokaklarından teğet geçtiğim ve Tünel-Çiçekpazarı arası demeye gelen Lizbon Beyoğlu'suna. Alfama'ya. Dün, Sintra-Estoril'leri tamamlamadan önce, öğle yemeğine deniz mahsulleri lokantası yolunda kalmıştın. Cascal'a girmeye değmezmiş; bir iki dönemeç sonrası işte, kurtuluş! İhtiyaç molası... Kurtuldum!" (Ağaoğlu 2012, 67).

Öfkeli İspanya'ya gittiğinde İspanyolların yabancılara göstermiş oldukları muamele karşısında oldukça öfkelenir: "İspanyollar hırsız, gangster; yalancı, dümenci, ırkçı, dolandırıcıdır. Lizbon'umda bundan on misli daha güzel bir otelde on misli daha ucuza kalıyordum. Gecesi 400 escudos; sabah kahvaltısı dahil. (18 mark mı ediyordu? Galiba öyle.) Burası ise, eski saray bozması haline "oh ne iyi" diyecekken; havluları bile kirli, banyosunda böcekler dolaşan kasvet bir oda. Gecesi: 1000 Peseta. (30 mark?) Üstelik kahvaltısız. Kralın Madrid'i. Şehre uzaktan baktın mı, sanki her köşe bucak lüks içinde yüzmekte" (Ağaoğlu 2012, 87).

Eleştirel Yazmış olduğu eserlerde yer alan karakterler aracılığıyla hem kendini hem de toplumu eleştirir: "Ahh üç beş kişi'lerim benim; kendimi sizlerle uğraşmaya bu kadar vermişsem, bundan değil mi? Fikrimin İnce Gülü'nün Bayram'ı kapitalist dönem 'değerleriyle' esir alınmış insanı 'gösterecek' yazar yergisinin karnavalesk 'ihtilali' değil mi? Bir Düşün Gecesi'nin düşün kalabalığı hayat oyununu egemen güçler önünde maskeleriyle oynayıp durmadılar mı? Düşünü roman sayfaları sahnesinden izleyenler, kederli gülümsemeleriyle kapıldıkları duygudaşlık selinde kendi bilinçleriyle buluşmuş değil midirler (acaba?)" (Ağaoğlu 2012, 266).

Planlı Eserlerindeki olayları ve karakterleri özenle oluşturur: "İşte romanımın 4. faslının da ununu eledim, eleğini duvara astım. Neval Hanım ve kızları Selmin'le Belgin bahsi. Yine o ve onlar: Çökmüş, çürümüş saray artıkları; at araba, yat villa başış zengini şöretler. Aşk-ı Memnu'nun Adnan Bey'inkilerden değiller; Neval Hanım, Firdevs Hanım'ın daha içten pazarlıklı 'soylularından' olabilir; kızını, kızlarını satma yolları değişmiştir. Bu fasıldaki insanların şu ya da bu yöne doğru herhangi bir gelecekleri yok. Çünkü Neval Hanım'la kızları, geçmiş ve sürüngenleşmiş bir mukallid Batıcı Tanzimat kültürü temsilcileriydiler; bir yandan da o kültür kalıntıları azınlıklar zarafetiyle Adalar, Moda'larda, Ortaköy ve Yeniköy'lerde hala yaşıyorken bunlar onları da küçümseye küçümseye şuralara düşmüşlerdir. Sahte gösteriş altında içki-esrar. Bu fasıl'ın açılışına hemen hiç el atmadım (...)" (Ağaoğlu 2012, 295-296).

Dostane Gittiği yerlerde dostlarına misafir olur: "Tek yatak odasını bana verdiler; kendileri dışarıda, oturma odasında yer yatağına uzanmış bulunmaktadır: Bu böyle olmaz. Hemen otele çıkmalıydım. Böylesi herkes için en iyisi... Alageyik'ler de Belçika, Liege'den fırlayıp gelecekler. Gençler yan yana, kucak kucağa yatsınlar. Kendilerine bu yakınlarda bir otel ayarla hadi..." (Ağaoğlu 2012, 153).

Halim Ağaoğlu (Açık/Sosyal/Mantıklı) Babası sinemacı ve annesi avukat olan bir ailede dünyaya gelen Halim Ağaoğlu, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'nde eğitim aldıktan sonra Karayolları

Müdürlüğü'nde çalışmaya başlamıştır. 15 Aralık 1954'te Adalet Sümer'le evlenen Halim daima eşine destek olur. Karayollarındaki işinden ayrılan Halim Yüksek Mühendis bir dostu olan Nafiz Yürekli'nin şirketinde çalışmaya başlar. Sürekli olarak Adana'da bulunan şirkete gitmek zorunda kalan Halim eşinden uzak kalır. Ankara-Alanya-Adana arasında mekik dokur. Adalet'in TRT'deki işinden ayrılmasının ardından ailenin maddi sorumluluğu tamamen onun omuzlarına biner. Zaman zaman yurtdışına eğitim almak amacıyla giden Halim yurtiçinde de birçok inşaat ve yol çalışmasına katılır. Fırsat buldukça Adalet Halim'e bu seyahatlerinde eşlik etmeye çalışır. Halim Ağaoğlu eşinin sanatsal girişimlerine daima destek olur. Tiyatrodan romana ve hikayeye yönelen eşine başlangıçta karşı çıksa da kısa bir süre sonra onu destekler. Ülkenin içinde bulunduğu çatışmalı ortamdan o da olumsuz yönde etkilenir. Eşinin muhalif eylemlerinin bilinmesinden dolayı şirketteki sağ görüşlü insanlar onu sürekli sıkıştırıp zor duruma düşürmeye çalışırlar. Güncenin sonlarına doğru işinden dolayı eşiyile birlikte İstanbul'a taşınır. Bu eserde kendisiyle ilgili ve neler yaptığına dair pek bilgi verilmemiştir.

Tedirgin "Halim tedirgin. İşiyile eşi, hayatla ölüm arasında, sıkışıkta" (Ağaoğlu 2012, 5).

Meşgul Yazarın eşi devamlı olarak işiyile meşguldür: "Halim'in teşrifi mümkün olamayacak. Çalıştığı şirketin mühendislik işleri bağlamında yurtdışında bulunmak zorunda" (Ağaoğlu 2012, 31).

Düzenli Alışkanlıklarından kolay kolay vazgeçmez: "İstanbul. Halim'leyiz. Maçka oteline alışkanlıkla yerleştik. Yük. Müh. Halim, Mecidiyeköy üst geçidinde çalışırken ya burası, ya Divan mekan tutulmuştur" (Ağaoğlu 2012, 149).

Sevecen "Halim'e telefon edip müthiş şen şuh, memlekete sağsalim döndüğümü müştuladım. Bu gece burada yatacağımı bildirdim; hep olduğu gibi telefon öpüşmeleri sonunda telefonu kapadım" (Ağaoğlu 2012, 213).

Yorgun "Her şeyden bezgin Halim, somyası gıcırdayan demir karyolasına uzanmış, tepede asılı ampulün sivri ışığına sırt dönmüş; bense Cebeci mezarlığından sonra, çantama koya koya, son numaram olacaktır artık bu, deyip koyduğum Bir Düğün Gecesi'nin perişan dosyasına yan gözle, utana sıkıla bakmaktayım (Ağaoğlu 2012, 8).

Meraklı "Ağzımda bitip gitmeyen kan tadı. Kırılıp yarılmamış olmaya şaşmıyorum da, sağ avucumda Halim'in yabancı otlar-çiçekler koleksiyonu için derlediğim çayır orkidelerini sımsıkı saklayabilmiş olmama hala çok şaşmaktayım. Londra'dan *Wild Flowers* diye bir kitap getirmiştim Ona" (Ağaoğlu 2012, 12).

Güvenilir "Her şeye karşın Halim'e asla değil de, evlilik kurumu denen şeye muhalif ruhum yerli yerinde. Dön geri: *Evcilik Oyunu*'mun felsefesi" (Ağaoğlu 2012, 49).

Destekleyici "(Kitabı yayınevine göndermeden önce, nihayet Halim'e verdim; okur okumaz, hem de büyük bir şaşkınlıkla: "Bu şimdiye kadar yazdıklarının en iyisi!" demiştir; üstelik elimi tutup öpmüş bulunsa da, canım bu nihayet yazılma serüvenine tanık birinin tesellisidir, deyip geçemez miydin? Güven kendine! (...)" (Ağaoğlu 2012, 130).

Mağdur "Halim'in, işi dolayısıyla İstanbul'a taşınıp taşınamayacağı söz konusu... 12 Mart'tan sonra adım adım sınır dışı edildiği Karayolları'ndan sonra eğreti iliştiği şirket ise; orası da çıkmaza giriyor gibi. Yine de Kars'mış, Antep'miş, Gebze-Gönen'miş; şantiyelerden şantiyelere gidip gelmekte. Ankara'da kalmasının artık hiç nedeni yokmuş; İstanbul'a göçer mi, yoksa işi 'terk' mi?.." (Ağaoğlu 2012, 230).

Açık "Dün de Halim'le Danton'u seyrettik. Yazık ki bizim Ankara'dan göçümüzün en zorlu günlerinde Fellini'nin Prova d'Orchestra'sını kaçırdım. Halbuki Paris'te Memet'lerleyken bana filmin Fransızca yayımlanmış senaryosunu vermişti. Müthiş aydınlatıcı, iç hesaplaşmalara çağırın senaryosunun başında Fellini: "İçimden ne tarihi, ne politik, hatta ne de toplumsal bir film yapmak geliyor" (Ağaoğlu 2012, 254).

Güner Sümer (Açık/Sosyal/Duygusal) Adalet Ağaoğlu'nun küçük erkek kardeşi olan Güner 16 Mart 1936'da Ankara'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bırakıp Fransa'ya gitmiş ve dönemin önemli tiyatro oyuncuları ve yönetmenlerinden dersler almıştır. 1962 yılında Ankara'ya geri dönen Güner Sümer Asaf Çiğiltepe'yle birlikte Ankara Sanat Tiyatrosu'nu (AST) kurar. Birinci

günce boyunca Güner Sümer'in AST'ta ve özel yaşamında yaşadığı sıkıntılardan bahsedilir. Sahnenin sahibi olan Akkurt maddi ve siyasi gerekçelerden dolayı tiyatronun kapatılmasını ister. Uzun süredir özlük haklarını alamamış olan oyuncular grev yapmaya başlarlar. Güner Sümer tiyatronun eksiklerini kapatmak ve talepleri yerine getirmek için elinden geleni yapar. Fakat maddi imkansızlıklar had safhadadır. Ancak bir süre sonra sorunlar çözüme kavuşur ve oyuncular grevi bırakırlar. Adalet Ağaoğlu erkek kardeşine maddi sıkıntılar çektiği günlerde elinden geldiğince destek olmuştur. Adalet Ağaoğlu'nun Güner Sümer'e karşı özel bir ilgisinin ve sevgisinin olduğu açıktır. İkili çoğu zaman Alanya'da ya da İstanbul'da buluşup görüşürler. 70'li yıllarda Fransa'ya yeniden giden Güner Sümer'in beyinde tümör olduğu anlaşılır. Bir süre sonra tümörün metastaz yaptığı öğrenilir ve 1977 yılının Nisan ayında hayatını kaybeder. İkinci ciltte Güner Sümer yazarı düşünsel ve duygusal olarak fazlasıyla etkiler. Güner Sümer'in yazar üzerinde bıraktığı etkiyi günce boyunca takip ederiz.

Talihsiz "Sevgi Soysal, ardından da Güner. Kanserden gepegenç giden yakınlar. Yazılamaz. Dilim tutuk. Böyle şeylerin notu falan düşülemez. Düşülemiyor. "Geçer, geçer ya, delerek geçer," dedirttiydim birine, şu benim yeni romanda..." (Ağaoğlu 2012, 5).

Destekleyici Ablasının yazınsal faaliyetlerini destekler: "Güner Sümer bile İncegül Bayram'ı okuduktan sonra: "Hadi artık sen de yazarlar sınıfına girdin. Öteki otobiyografik bir şeydi, ama bu öyle değil; başkahraman her şeyiyle senin hayatından uzak. Üstelik bir yol romanı. Çok iyi, çok iyi," demek mecburiyetinde kalınca büsbütün şevke gelmedin mi?" (Ağaoğlu 2012, 9).

Ünlü "Canım Güner Sümer tanınmış bir tiyatro adamı, yazar. Kaybı haber yapılıp değil mi?" Hiç de işe yarar yol göstermemişim. Öyle ya, namazı nerede kılınacak, nerede saat kaçta defnedilecek falan... İlan şart(mış)" (Ağaoğlu 2012, 10).

Güvenilir "Yine Güner'in tavsiyesiyle okuduğum *Cumartesi Yalnızlığı* öyküleri çok kendine has genç bir yazarla dostluğumu sağladı. Kanseri kabusu günlerimde içime dokunan, duygularımı paylaşan mektuplar yazdı; çünkü o da annesinin çocuklaşmış hayatıyla uğraşiyor; onun oğuldan annesi oluyor" (Ağaoğlu 2012, 30).

Yardımsever "Gidelim hadi. Güner'le en ağır günleri birlikte yaşadığınız Londra kentini, kentin (Sw3) bölgesindeki o mahalleyi, mahallenin Eagerton Gardens'ını tavaf eylemek, buranın eski ama 'soylu', soylu olduğu için de çok merdivenli tarihi evlerinden birinin ilkeli pansiyoncusu Misis Sharon Wood'un halini hatırlamak... Bunları henüz yapamamış olmaktan doğma bir sancı da çekip durmuyor musun? Git hadi" (Ağaoğlu 2012, 45).

Canlı "Bir keresinde de Güner'le bir Fransız filmde 'Türkçe-Rumca' iki cümle konuşmamız teklifini aldığımız 'iş yeri'miz. Bana Rumca cümleleri doğru telaffuz ettirecek bir 'Rum diksiyon hocası' bile getirdiler; elimize de birer zarf içinde galiba yüz, evet yüzer NF tutuşturdu. Bu, ikimiz için de üç günlüğüne kendimizi 'çok zengin' hissetmemiz demeye gelmekteydi" (Ağaoğlu 2012, 103).

Sevilen ".....18 Mart..... Güner'in doğum günü. Aramızdan ayrılalı üç yıl... Fakat Memet'çiğim, buranın AST'ında olduğu gibi, Londra'da, Paris'te de onunla gezip dolaşılıyor sanki" (Ağaoğlu 2012, 146).

Yetenekli "Güner Sümer *Toplu Eserleri*'ni toparlamamın bir türlü hale yola girememesi. Yaşasın Nisa Serezli! Güner'in *Bozuk Düzen*'den sonra yazdığı oyunlarından *Hüzzam* onda varmış. Hemen telefon edip postaladı. Genco'dan da *Baba Oğul*. Bunları kaybolmaktan kurtarmış olacağız böylece. Fakat daha genç yaşlarında yazdığı bir oyunu daha varmış. Benim *Evcilik Oyunu* ona çok benziyormuş. Bu yüzden itişip kakıştığımız oldu. Öyle ki, başkalarının yanında da bu 'suçlamayı' yapınca, pes edip görüşmeyi bile kesmek istemiştik... Peki, nerede o yüzünü hiç görmediğim bu oyun? Kimde?" (Ağaoğlu 2012, 215).

Kaynakça

Ağaoğlu, Adalet. *Damla Damla Günler II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.

Yolcu, Emre. *Adalet Ağaoğlu'nun Tiyatroları*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Zileli, Irmak. «*Damla Damla Günler: Adalet Ağaoğlu...*» Gazete Duvar, 15 Temmuz 2020: 6.